

головного завдання – ліквідація національної самосвідомості населення та інкорпорація регіону в загальносоюзну імперію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данильчук В. Р., Старжець В. І. Державна програма «Реабілітовані історією» як важлива складова формування політики пам'яті в Україні (за матеріалами книг, виданих у Рівненській області). *Науковий вісник Східноєвропейського нац. унів-ту ім. Лесі Українки. Серія: Історичні науки*. 2019. Вип. 7. С. 181-185.
2. Жив'юк А. А. За московським часом: контрверсії радянзації Рівненщини (кін. 1930-х – кін. 1950-х рр.). Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2011. С. 186.
3. Жив'юк А. А. Формування і функціонування компартійної номенклатури Західної України в довоєнний період (на прикладі діяльності Василя Бегми). *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2009. Вип. 17. С. 22-29.
4. Попович С., Попович Г., Мілена Рудницька і її «Західна Україна під большевиками». Львів: Коло, 2016. С. 484.
5. Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 1. упоряд. А. Жив'юк, Р. Давидюк та ін. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2006. С. 578.
6. Реабілітовані історією. Рівненська область. Кн. 2. упоряд. А. Жив'юк, Р. Давидюк та ін. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2009. С. 612.
7. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф. 1. Оп. 23. Спр. 893. С. 75.

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВ АНТИГІТЛЕРІВСЬКОЇ КОАЛІЦІЇ

Керенович Р. Й.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультет географії, історії та туризму
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Старжець В. І.

*кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Напередодні Другої світової війни українська проблема в системі міжнародних відносин набуває особливого значення. Оскільки українські етнічні території були лише об'єктом зазіхань іноземних країн, то українське питання змінювало своє значення залежно від політичної гри основних європейських держав. Позиція Франції та Великобританії в українському питанні мала дуже важливе значення для подальшого розвитку подій в Європі.

Керівництво зовнішньополітичного відомства Великої Британії намагалось спрогнозувати подальші кроки Третього Рейху, зокрема в питанні Карпатської

України. 26 жовтня 1938 р. у листі до радника посольства в Берліні А. Огліві-Форбса, міністр закордонних справ Е. Галіфакс писав: «Карпатська Україна могла би бути трампліном для стрибка на Україну, або початковим пунктом для поширення українського руху» [2, с. 66]. Незважаючи на це, британські дипломати продовжували займати вичікувальну позицію, надавши А. Гітлеру ініціативу у вирішенні центрально-східних європейських справ.

Погляди уряду Н. Чемберлена щодо майбутніх дій німців у Європі висловив радник прем'єр-міністра Великобританії Г. Вільсон. Він заявив, що в найближчому майбутньому Англії війна не загрожує, адже «наступний удар А. Гітлера буде спрямований проти України. Техніка буде приблизно така ж, що і у випадку з Чехословаччиною. Спочатку зріст націоналізму, повстання українського населення, а потім «визволення» України А. Гітлером під лозунгом «самовизначення» [1, с. 44].

Велика кількість дослідників вважає, що в цей період українська проблема стала предметом зацікавлення західної преси. Так, з 1 по 15 жовтня 1938 р. було опубліковано понад 200 статей і повідомлень про Карпатську Україну. Наприкінці листопада 1938 р. інтерес британської преси до українського питання посилювався ще більше [3, с. 246].

Після Мюнхенської конференції серед політиків різних орієнтацій в Парижі поживалися дискусії щодо майбутньої політики Франції, особливо її Центрально-Східний вектор. Варто зазначити, що в даному контексті розглядалася і українська проблема. З одного боку, офіційний Париж прагнув, щоб німецька експансія набрала східного спрямування, з іншого Франція була військовим союзником Польщі, до складу якої входила велика частина українських земель. Така ситуація зумовила двоїстість зовнішньої політики Франції в післямюнхенський період: поєднання відкритої симпатії до української справи з союзницькими зобов'язаннями перед Польщею.

Наприкінці 1938 р. французька громадськість була вкрай негативно налаштована до II Речі Посполитої. Польський уряд звинувачували у співпраці з А. Гітлером, поділі Чехословаччини та зраді союзницьких домовленостей з Францією в період мюнхенської кризи. В урядових колах Парижа все більш популярнішою ставала думка не втягуватися в проблеми та політичні зміни в Центрально-Східній Європі.

Новий етап активізації української проблеми на Заході пов'язаний з промовою українського представника в польському Сеймі В. Мудрого, суть якої зводилася до вимог надати українським землям автономію у складі II Речі Посполитої. Ця акція українських парламентарів викликала широкий резонанс на шпальтах західної преси. Журналісти британської газети «Manchester Guardian», зазначаючи у своїй вступній статті про українське питання писали, що воно стало небезпечним і все більш складнішим для розв'язання: «Ясно одне німці не можуть не використати таких сприятливих можливостей, що виникають з самого існування «проблеми» [5, с. 109]. Дослідники дійшли до висновку, що А. Гітлер у своїх планах відводив Україні велику роль. Водночас, усі британські кореспонденти, що цікавилися цим питанням підкреслювали: «акція українців у Варшаві є німецькою аспірацією».

Тим самим ігноруючи внутрішньоукраїнські політичні процеси та національно-визвольний рух.

У паризьких газетах проводились паралелі між тим, що сталося в Польщі та тим, що відбулося в Чехословаччині з студетськими німцями перед Мюнхеном, а українську вимогу класифікували як інспірацію нацистської пропаганди, що становить частину експансіоністського плану Третього Рейху щодо радянської України. Водночас, таким чином підкреслювалась спроба німців натиснути на Польщу та затягнути її в нацистську орбіту.

Варто зауважити, що вже у березні 1939 р. українське питання виходить з поля зору європейських країн, а «українська агітація у Великій Британії починає дещо спадати» [1, с. 47]. У телеграмі до англійських послів у Франції та Бельгії Е. Галіфакс зазначав про те, що за вказівками останніх повідомлень А. Гітлер розглядає питання про напад на західні держави як попередній крок у реалізації акції на Сході. Аналогічну думку висловлював і посол Великобританії в Німеччині, заявляючи про непевність нацистського наступу на українські землі. Він стверджував, що в найближчі рік-два Україна не стане об'єктом німецької експансії.

15 березня 1939 р. відбулися дві, попередньо узгоджені, події – захоплення Угорщиною Карпатської України та окупація Німеччиною Чехії. Внаслідок цих акцій був порушений баланс сил, закладений Версальсько-Вашингтонською системою договорів, який гарантував Великій Британії та Франції гегемонію в Європі. Не бажаючи втрачати свої позиції, країни Заходу переходять до більш активних дій [6, с. 341]. Громадська думка європейських держав суттєво змінилася – від ейфорії, породженої сподіваннями на тривалий мир після Мюнхена, до усвідомлення німецької небезпеки та необхідності відсічі агресії.

Протягом літа 1939 р. проходили переговори між військовими місіями Великої Британії, Франції та СРСР, на котрих було погоджено політичні питання щодо визначення потенційних агресорів і дій проти них, але відбувся зрив укладення військової конвенції. Під тиском дипломатичних обставин радикально змінюється погляд європейських держав на українські етнічні території [4, с. 84]. У ході переговорів Україна розглядалася в якості стратегічного плацдарму для дій радянських військ проти країн-агресорів, а ті землі, що перебували в складі Польщі та Румунії мали стати «коридором» для їх проходу.

Міжнародна ситуація та погляди країн Заходу на українське питання змінюються внаслідок укладення пакту про ненапад між Німеччиною та СРСР. Українська проблема для Франції та Великобританії стає менш актуальною.

Отже, українське питання в політиці англійського та французького урядів розглядалось виключно в контексті їхньої безпеки та внутрішньої стабілізації. В зв'язку зі зміною політичної ситуації та виходом на міжнародну арену Німеччини як держави-агресора, українська проблема втрачає інтерес в країн західної демократії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богів О., Задорожний В. Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) у міжнародних відносинах (травень 1938 – березень 1939). Ужгород: Патент, 1999. С. 91.
2. Кульчицький Є. Як вирішувалося «українське питання». Політика і час. 1994. № 9-12. С. 64-70.
3. Лисенко О. Україна в планах основних гравців європейської політики напередодні Другої світової війни. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2011. Вип. 14. С. 246-250.
4. Савенко А. Українські землі як фактор протиріч у стосунках СРСР та Німеччини у період до підписання радянсько-німецького пакту про ненапад. II Історичні і політологічні дослідження. 2008. № 3-4. С. 84-91.
5. Сирота Р. Українське питання в східноєвропейській політиці Великої Британії після Мюнхена (жовтень-листопад 1938 р.). 1939 рік в історичній долі України і українців. Матеріали Міжнародної наукової конференції 23-24 вересня 1999 р. Львів. 2001. С. 102-110.
6. Трофимович Л. Вітчизняна історіографія про українське питання в зовнішній політиці Польщі та Радянського Союзу в 1938–1939 рр. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2009. Вип. 19. С. 338-348.

ІСТОРІОГРАФІЯ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ

І. П. КРИП'ЯКЕВИЧА

Левдер А. І.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'ячука»

У дослідженні життєвого шляху та творчої діяльності українського історика І. П. Крип'якевича помітною сферою залишалася його науково-педагогічна діяльність. Це різновид праці, що поєднує одночасно наукову діяльність як дослідницьку і педагогічну (викладацьку, методичну, організаційну) у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти [5]. Стосовно І. П. Крип'якевича науково-педагогічна діяльність досліджується дещо ширше, оскільки одночасно включає наукову, педагогічну (викладацьку, методичну, організаційну) та популяризаторську.

Творча спадщина І. П. Крип'якевича стала об'єктом історіографічних досліджень ще за його життя. Більшість істориків ХХ і ХХІ ст. увесь історіографічний матеріал прагнули подати, дотримуючись певної періодизації, в основу якої лягли як етапи творчого шляху Івана Петровича, так і роки після його смерті. В історіографії І. П. Крип'якевича сучасні вчені Я. Р. Дашкевич, Я. Д. Ісаєвич, Н. П. Клименко, О. Й. Прицак, здебільшого виокремлювали три періоди: 1) дорадянський (1908 – 1939 рр.), на який припадає розквіт наукової та педагогічної діяльності І. П. Крип'якевича; 2) радянський (40-і – початок 90-их рр. ХХ ст.) у якому І. П. Крип'якевич зарекомендував себе як талановитий учений, що був змушений зважати на реалії суспільно-політичного життя радянської системи; 3) сучасний - початок 90-их років минулого століття і сьогодення. Останній період